



VOL. 3. N° 6
UNA INTRODUCCIÓ A «MIRADES EDUCATIVES
A LA CIUTAT: EXPERIÈNCIA, QUOTIDIANITAT
I PARTICIPACIÓ»

Coord. **M. Mar Estrella Cerveró**
Universitat de València

El plantejament que defineix el monogràfic que presentem troba el seu sentit en la necessitat de renovar, o reinventar, la mirada educativa que s'aplica sobre la ciutat. Jaume Martínez Bonafé en el seu text *La ciudad en el currículum y el currículum de la ciudad* ens ofereix un marc molt interessant de mútua relació, a través d'un procés d'anada i tornada, en el qual ciutat i educació s'influencien mútuament. Amb una única condició, la possibilitat de l'experiència, així els textos que componen el monogràfic deixen veure el desplaçament, el canvi, el despertar.

La ciutat esdevé un complex cultural en què es conjuguen sabers i experiències, representats als seus carrers i places; però també en les seues dinàmiques, tradicions i narratives. Per tant, totes tenim un paper actiu en la configuració de la ciutat, tant en les nostres accions com en les nostres significacions. La mirada educativa que trobarem en els articles, tracta de repensar els imaginaris entorn dels quals ens construïm com a subjectes, i a partir dels quals articulem les nostres vides en societat. En aquest sentit, aspectes com l'experiència, la quotidianitat o la participació, marquen l'anàlisi des d'aquesta nova mirada.

La relació entre educació i ciutat té diferents concrecions com ara barri i escola, carrers i ciutadania o discurs i transformació. A través dels textos que componen el monogràfic, aprofundim en aquestes qüestions i ens obrim a dimensions de la ciutat menys explorades com la cultural, la lingüística o la corporal. Els articles recollits analitzen situacions i propostes educatives en les quals el territori interroga a la pedagogia i en aquest



intercanvi, ciutat i educació adopten nous significats i projecten noves maneres de relació.

El monogràfic s'inicia amb l'exhaustiu treball de **Ricard Huerta**, realitzat a través de l'anàlisi de nombroses dades recollides de docents de diverses capitals llatinoamericanes: Buenos Aires, Lima, Montevideo i Santiago de Xile, per a dedicar una part final a la ciutat de València. A través dels estudis culturals i de la cultura visual, l'article s'enquadra en la recerca d'espais comuns del col·lectiu docent. En aquest context es reivindica la ciutat com a element aglutinador, ja que aconsegueix traçar una mirada pròpia del col·lectiu docent, la qual es reflecteix en les seues atraccions, preocupacions i desitjos.

Seguim amb aquesta mirada del col·lectiu docent, i continuem amb dos articles, que aprofundeixen en la construcció de les educadores com a agents actives de la societat en què viuen, hi destaca de nou la ciutat com l'espai propici on desenvolupar-se com a intel·lectuals reflexius i agents del canvi. Però no només referencien la ciutat com l'escenari, la ciutat i les seues múltiples dimensions es deixen veure a través de les seues recerques i propostes. Amb el text de **William Moreno, María Isabel Herrera, Daniel Hincapié i Santiago Marulanda** arrelat a la ciutat de Medellín, es destaca el paper del cos, del desplaçament i de la presència. Un text compromès amb el repte de ressignificar la ciutat en el context colombià, en la nova fase que s'obri amb els acords de pau, i que implica una formació universitària que explore el territori sobre el qual els estudiants actuaran com a professionals. En aquest procés, l'alumnat descobreix els sectors més vulnerats, evidències d'un model social del qual, ho vulguen o no, formen part, i front al qual proposa una formació que aborda el conflicte a través de la presència, la participació i el respecte. En el seu article, **Sílvia López de Maturana** reprèn aquest vessant social quan ens parla de l'experiència de formació pedagògica d'educadores infantils a la Universitat de la Serena, a Xile, a través de la immersió en una comunitat, formant part activa del que s'hi esdevé. En el marc de la recerca-acció participant s'analitza el procés de formació i transformació que es produeix entre les alumnes, professora i comunitat, en el que es produeixen noves sinergies



educatives, en reconèixer la riquesa de sabers dels membres de la comunitat i en descobrir-hi nous interrogants i noves maneres de relacionar-se.

A continuació recollim dos textos que trenquen amb la lògica escolar tradicional, pel que fa als seus espais i temps, perquè desenvolupen dues propostes educatives en les quals la ciutat té un paper fonamental. En l'àmbit de l'educació infantil, **Júlia Gomar i Julia Pineda** proposen una escola per a infants entre tres i sis anys, descentralitzada i dispersa pel territori en el context d'una localitat valenciana. Parteixen del recorregut com a acció educativa, i ens repton a pensar una educació en moviment que explora les possibilitats de l'entorn urbà del qual en forma part. L'escola ja no és el disseny d'un edifici, l'escola i l'acció educativa es despleguen pel territori i troben altres espais, altres experiències i altres agents. Malgrat les limitacions que elles mateixes adverteixen, ens aporten un espai on relacionar disciplines i professionals en un projecte conjunt on pensar plegats propostes inclusives envers el veïnat i la infància. D'altra banda, amb **Paulo Felipe Lopes i Lucia Helena Álvarez** ens acostem al programa Educação Integral, desenvolupat a la ciutat de Belo Horizonte, a Brasil. El seu treball ens acosta l'experiència d'extensió de la jornada educativa a través d'una investigació etnogràfica amb els joves i el professorat participant, i aprofundeixen en la relació que s'estableix entre escola i barri, trobant profunds processos identitaris i de pertinença al territori, travessats per complexes relacions de poder. Esdevenint un valuós instrument per l'acció col·lectiva a través de l'escola, per a millorar la comunitat i respondre davant de les problemàtiques immediates que pateixen a les zones perifèriques de la ciutat.

Sense deixar la influència que projecten els processos educatius sobre la ciutat, amb l'article de **Xavi Sarrià** ens endinsem en la construcció de la identitat juvenil en el context del País Valencià, a través dels programes d'ensenyament en valencià. L'autor defineix una generació que va enfrontar-se a una complexa situació sociolingüística, especialment representada a les ciutats i les grans localitats, on les cultures juvenils i els processos d'escolarització en valencià van jugar un paper fonamental.



El monogràfic conclou amb dues aportacions que, des de fora de l'àmbit escolar, ens plantegen una mirada educativa a través de la participació o la pròpia experiència urbana. L'aportació de **José Luís Muñoz i Sara Colorado** aprofundeix en les maneres de participació en els processos de presa de decisions, en aquest cas exploren les vies institucionals per a incloure-hi la població més jove, que sovint té major dificultat de vehicular les seues propostes, centrant-se en els consells d'infància i d'adolescència com a espais on aprendre i participar, recalcant la importància de generar espais propis on poder analitzar, discutir i construir les ciutats en les que viuen i conviuen.

A *Extramurs*, el text d'Almudena Cotán aborda el problema social de l'accessibilitat a les persones amb discapacitats a través de la història de vida d'un estudiant universitari amb discapacitat física. El seu treball visibilitza les barreres i obstacles físics, urbanístics, socials i psicològics que compliquen la vida de les persones amb diversitat funcional per tal d'argumentar la necessitat de repensar el seu entorn.

No podem tancar aquesta presentació sense fer referència a la secció *Stoa*, atès que, en aquesta ocasió, està completament vinculada a la temàtica del monogràfic. En ella recollim la conversa que vaig mantenir amb **Jaume Martínez i Jaume Carbonell**, al Delta de l'Ebre, a meitat camí entre València i Barcelona, quan començàvem a pensar el monogràfic, la qual ens va ajudar molt a enfocar-lo. La conversa s'estructura entorn de tres grans nuclis, s'inicia parlant sobre els referents amb els quals la pedagogia ha vingut treballant la qüestió, la qual cosa connecta amb la reflexió sobre l'experiència a la ciutat, especialment sobre la possibilitat de la transformació i tanca amb les seues mirades al futur. En aquesta mateixa secció recollim una entrevista amb el professor **Carlos Calvo**, recentment nomenat doctor honoris causa per la Universitat Euro Hispanoamericana, a Xalapa, Veracruz, Mèxic. Amb ell fem un provocador recorregut per la seua proposta educativa en la formació de les educadores en simbiosi amb l'experiència educativa en contextos socials reals. Un relat que travessa la concepció de la infància, com a aprenent que es construeix a ella mateixa. Una idea que d'una manera o altra vincula les futures docents i l'alumnat, ja que comparteixen un procés: l'educatiu, i aquest ha de ser compromés



i estretament vinculat amb el context. Una mirada que amb la ciutat i els seus conflictes, posa cap per avall una comprensió dominant de l'escola i amb ella revoluciona la formació acadèmica.

